

Het Actieplan Bos & Hout – waar staan we en hoe verder?

In oktober 2016 is het Actieplan Bos & Hout gepresenteerd. Het Actieplan is opgebouwd langs drie lijnen: Meer doen met de bestaande bossen ('Meer met bos'), meer bomen en bossen aanleggen ('Meer bos') en meer en gecascadeerd toepassen van hout ('Meer met hout'). Bij de presentatie van het plan kreeg de lijn Meer bos veel aandacht, niet in de laatste plaats van personen en organisaties die zich afvroegen of dit wel realistisch was. De twee andere lijnen hadden minder nieuwswaarde en bleven op de achtergrond. Sindsdien is er veel gebeurd om het Actieplan tot uitvoering te brengen.

— Vincent Lokin (Arboribus Silva)

> Het Actieplan is een ambitieus plan van de bos- en houtsector om de maatschappelijke en economische impact van bomen, bossen en hout te vergroten. Eind 2016 is een kernteam gevormd met de opdracht een uitvoeringsprogramma te maken voor het Actieplan. Dit leidde tot concrete inzichten in de mogelijkheden voor meer klimaatgericht bosbeheer en voor bosuitbreiding. Hierbij is ook breder gekeken dan alleen traditioneel bos. Ook herstel van landschapselementen, voedselbossen en agroforestry zijn meegenomen. Daarbij ontstond het inzicht dat de potentie van klimaatverbetering met bos substantieel is en dat de kosten gunstig afsteken bij alternatieven uit andere sectoren. Vooral beheermaatregelen leiden met lage kosten snel tot resultaat. Ook gebruik van hout in de bouw is effectief: het betekent langdurige koolstofopslag, en het vermijden van CO₂-uitstoot die vrijkomt bij de toepassing van andere bouwmaterialen. Tijdens dit proces zijn de ondertekenaars, maar ook anderen zoals de provincies, gevraagd op welke manier zij wilden bijdragen. Dit leidde tot veel positieve energie en een aantal projectvoorstellen. Tegelijkertijd werd ook duidelijk dat een eenzijdige focus op het Actieplan niet de meest effectieve route naar impact was, en is besloten het initiatief om te vormen naar een brede Coalitie

tie Bos & Hout, met als ondertitel 'voor een beter klimaat en een circulaire toekomst'. Doel van deze coalitie is versterking van de ecologische, maatschappelijke en economische bijdrage van bomen, bos en hout door middel van:

- Slimmer en duurzamer verjongen en beheren van bos en oogsten van hout ('Klimaat Slim Bosbeheer'/'Meer met bos');
- Uitbreiden van het boom- en bosareaal waaronder ook agroforestry, landschappelijke beplantingen etc. vallen ('Meer bos');
- Beter benutten van hout door cascadering en samenwerking in de keten en stimulering van hout als bouw materiaal en bron voor schone chemicaliën ('Meer met Hout').

Klimaatenvelop

Nog voor het uitvoeringsprogramma afgerond was, werd de sector van verschillende kanten aangesproken op haar potentiële rol in het kader van het Integraal Nationaal Energie- en Klimaatplan (INEK). Via een actieve rol tijdens deze INEK-bijeenkomsten – die ons goed afging omdat we als sector onze aanpak voor uitbreiding van het bosareaal, klimaatslim bosbeheer en meer houtgebruik in hoofdlijnen klaar hadden – zit de sector intussen stevig aan de Klimaat Tafel Landbouw & Landgebruik. Deze klimaat Tafel is onderdeel van het proces om te komen tot een nationaal Klimaatakkoord. Onze input daarvoor wordt voorbereid en uitgewerkt in de werkgroep Bomen, Bos & Natuur. Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft de eerste serie voorstellen van deze werkgroep geanalyseerd, en vervolgens heeft het kabinet opdracht gegeven om ze verder uit te werken. Dat gebeurt op dit moment onder voorzitterschap van de Gelderse gedeputeerde Peter Drenth namens het IPO, en zal leiden tot een concreet plan om in 2030 0,6 Mton CO₂ per jaar extra vast te leggen met bos en hout. Het Onderhandelaarsakkoord, dat de basis moet vormen voor het definitieve Klimaatakkoord, is 21 december bekendgemaakt. Vanuit onze sector benadrukken we daarbij steeds dat bomen, bossen en hout niet alleen tonnen CO₂ opleveren, maar ook bijdragen aan andere maatschappelijke doelen zoals biodiversiteit, recreatie, fijnstofafvang, sponswerking van de bodem en het voorkomen van hittestress.

Intussen heeft het kabinet ook, vooruitlopend op het Klimaatakkoord, een zogenaamde Klimaat-

tenvelop beschikbaar gesteld voor pilotprojecten die bijdragen aan de klimaatambities. Een consortium van 38 partners uit onze sector voert daartoe twaalf projecten uit. Gert-Jan Nabuurs (Wageningen Environmental Research, consortiumleider) heeft hierover geschreven in het Vakblad van oktober 2018. Deze projecten gaan over klimaatgericht beheer, aanleg van nieuw bos, en 'nieuwe' klimaatoplossingen met bomen zoals voedselbossen en agroforestry. In 2019 stelt het kabinet opnieuw een Klimaatenvelop beschikbaar, waarvoor nu de voorbereidingen worden getroffen. Ook hierin wordt een aantal initiatieven uit het oorspronkelijke Actieplan opgepakt. Omdat het Klimaatakkoord in 2019 wordt verwacht, kan vanaf 2020 gericht en programmatisch worden gewerkt aan de uitvoering daarvan.

Zinvolle en pragmatische keuze

Het Actieplan heeft dus een stevige opvolging gekregen, de groep die bezig is met de realisatie

Klimaatlim bos in beleid en beheer

De Brabantse aanpak

foto Bert Tindemans

Zelfs de grove den is niet meer veilig voor de klimaatverandering. In 2016 stierven grove dennen plaatselijk massaal ten gevolge van hagelschade.

daarvan groeit en de ambities lijken realistisch. Via de Klimaatenveloppen 2018 en 2019 zijn tientallen projecten daadwerkelijk uitgevoerd of momenteel in uitvoering. En ook daarnaast zijn er allerlei initiatieven (neem alleen al de voedselbossen die oppoppen, agroforestry, revitalisatie van bossen, etc.). Er is geen centraal geregisseerde programmalijn, maar door actief in te spelen op de kansen die zich voordoen, zit de vaart erin op alle drie de lijnen van het Actieplan. De focus ligt op dit moment sterk op klimaat. Dat is een zinvolle en pragmatische keuze, maar het is van belang om ook de andere maatschappelijke baten en ecosysteemdiensten in beeld te houden. We moeten sectorbreed blijven werken aan het beeld dat bomen, bossen en hout een antwoord zijn op meerdere maatschappelijke vraagstukken. Dat maakt de sector, en daarmee de bossen robuust en minder afhankelijk van politieke voorkeuren.<

Vincent@arboribussilva.nl

Noord-Brabant is een van de provincies die het Actieplan Bos & Hout heeft omarmd. De provincie heeft een lange traditie van intensieve samenwerking tussen beleid en praktijk bij het versterken van biodiversiteit en leefgebieden. Het Actieplan Bos & Hout was een van de aanleidingen om deze dynamiek te onderbouwen met een nieuw bosbeleid.

— Bart Nyssen & Wiel Poelmans

> De provincie Noord-Brabant heeft een aantal redenen om een nieuwe beleidsnota voor bos te maken. De biodiversiteit van bossen blijft in Noord-Brabant ver achter bij de potentie, onder andere door problemen met de bodemkwaliteit en bossamenstelling. Uit studies van de Bosgroep Zuid Nederland en de KU Leuven zijn nieuwe referentiebeelden gekomen voor het bos in Noord-Brabant waaruit blijkt dat er in de Brabantse bossen meer mogelijk is dan we dachten. Zo blijkt in Duitsland op vergelijkbare droge zandgronden goed ontwikkeld eikenhaagbeukenbos voor te komen. Sturende factor hierin is de aanwezigheid van rijkstrooiselsoorten. Uit studies van Bart Muys van de KU Leuven blijkt dat in bossen met productie de houtproductie met vijftig procent toeneemt bij de aanwezigheid van rijkstrooiselsoorten en in Duitsland is in een eeuw tijd een verdubbeling van de bijgroei gemeten. Klimaatmitigatie en klimaatadaptatie krijgen een prominente plaats in de Nota Bos, vooral omdat nieuwe bossen in staat zijn om veel CO₂ vast te leggen zowel in de vegetatie als in de bodem. Ook met het omvormen van bestaande bossen naar meer natuurlijke bossen met rijkstrooiselsoorten wordt meer CO₂ vastgelegd. Bijkomend voordeel is dat de verdamping vermindert, meer water in de bodem vasthoudt en niet onbelangrijk, de biomassa productie met gemiddeld 1% per jaar toeneemt tot vijftig procent na 50 jaar en honderd procent in een eeuw. Dit, en uitbreiding van het bosareaal, komt ook tegemoet aan de wens voor meer en betere houtproductie. In de nota komt dus aandacht voor zowel aanleg van nieuw bos als maatregelen om bestaand natuurbos en multifunctioneel bos te optimaliseren.

Waar en hoe meer bos?

Momenteel is er ongeveer 75.000 ha bos in Brabant en dat moet volgens de provinciale ambitiekaart 80.000 ha worden. Daarbovenop wil de provincie nog eens 10.000